

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 201__ р.

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування
“Державні та муніципальні фінанси”

на тему: «Податок на прибуток підприємств у системі прямого оподаткування»

Виконавець:

студент центру заочної та вечірньої форми
навчання

Ільїна Анастасія Олександрівна_____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Мартинюк Ірина Василівна_____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Ефективне функціонування податкової системи є однією з основних та визначальних складових діяльності держави. Від діючих у податковій системі податків залежать забезпеченість держави фінансовими ресурсами та виконання завдань і функцій. Податки є одним з інструментів вилучення частини доходів юридичних та фізичних осіб на користь держави та територіальних громад. Особливе значення мають прибуткові податки, які справляються залежно від отриманих доходів платника, завдяки чому вважаються більш досконалішими. Саме таким є податок на прибуток підприємств, який відіграє важливу роль у наповненні бюджетів та є суттєвим фактором у регулюванні соціально-економічних процесів у країні.

У сучасній економічній ситуації в Україні гостро стоїть питання реформування податку на прибуток підприємств. Водночас, концептуальною основою цього процесу є забезпечення врахування інтересів самих суб'єктів господарювання, їх фінансових можливостей, оскільки правильне побудоване податкове навантаження на бізнес є фундаментальним моментом у адекватній, а головне правильній та економічно ефективній реакції суб'єктів господарювання та, відповідно, відходу від тіньового сектору економіки, зменшення корупції, збільшенню доходів бюджету, і як результат - підвищенню рівня добробуту самих підприємств.

Одним з найважливіших факторів економічного зростання країни є активна діяльність підприємств, які прагнуть максимізувати свій прибуток, що можливо лише за умови оптимальної системи оподаткування прибутку. Удосконалення системи оподаткування українських підприємств значно вплине на поповнення зведеного бюджету, подальший розвиток підприємництва і інвестиційно-інноваційну діяльність підприємств.

В сучасних умовах важливо розробити оптимальний рівень оподаткування і розподілу податкового навантаження на підприємства, оскільки податок на прибуток виступає одним з основних податкових інструментів в регулюванні діяльності підприємств і є одним з головних бюджетоформуючих податків.

Проблемні питання механізму оподаткування прибутку підприємств розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами. Теоретичні основи оподаткування розглядалися такими видатними економістами як Ф. С. Нітті, Д. Рікардо, А. Смітт, М. І. Тургенєв, А. Лаффер, А. Маршал, К. Менгер, В. Парето, А. Пігу. Серед сучасних дослідників можна виділити таких вітчизняних та зарубіжних науковців як О. Д. Василик, С.В. Мочерний, О. С. Десятник, І. В. Ковальчук, А. І. Крисоватий, М.О. Данилюк та інші. Історичний аспект розвитку прибуткового оподаткування досліджували В.Безверхий, Д.М. Серебрянський, Т.І. Єфіменко, Бурденко І.М. .

Об'єктом дослідження є процес оподаткування прибутку підприємств.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у зв'язку з обчисленням та сплатою податку на прибуток підприємств.

Метою дослідження є висвітлення теоретичних та практичних засад справляння податку на прибуток підприємств у системі прямого оподаткування та визначення напрямків удосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Реалізація поставленої мети обумовили такі завдання дослідження:

- визначити економічну сутність прямих податків;
- розглянути етапи становлення та розвитку законодавчої бази справляння податку на прибуток підприємств в Україні;
- визначити економічну сутність та нормативно-правове регулювання податку на прибуток підприємств;
- здійснити аналіз системи прямого оподаткування в Україні; проаналізувати фіскальну та регулюючу роль податку на прибуток підприємств в Україні;
- здійснити прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України на 2020 рік;
- дослідити зарубіжний досвід справляння податку на прибуток підприємств та можливості його імплементації в українську практику; сформулювати основні напрямки удосконалення справляння податку на прибуток підприємств.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети були застосовані такі методи: методи індукції та дедукції, методи наукової абстракції – під час дослідження економічної сутності прямих податків та окремо податку на прибуток підприємств; історичний метод, методи аналізу та синтезу – для дослідження еволюції становлення, ролі і сутності податку на прибуток підприємств; таблицно-графічний метод, метод статистичного аналізу – для аналізу фіскальної та регулюючої ролі податку на прибуток підприємств; метод порівняння – при дослідженні зарубіжного досвіду; економіко-математичні методи, метод прогнозування – при здійсненні прогнозного обсягу податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України.

Інформаційно-аналітичну базу дослідження складають: Конституція України, Податковий кодекс України, звітність Державної служби статистики України, звітність Державної казначейської служби, аналітичні дані Державної Податкової служби України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, монографії, посібники, матеріали періодичних видань наукові праці, інтернет – ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 98 сторінок друкованого тексту, містить 12 таблиць, 20 рисунків та 2 додатків. Список використаних джерел нараховує 69 найменувань та займає 8 сторінок.

За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра була опублікована наукова стаття на тему: “Аналіз фіскальної та регулюючої ролі податку на прибуток підприємств в Україні за 2010 – 2019 рр” в “Збірнику студентських наукових праць” випуск № 9.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретичні основи податку на прибуток підприємств” досліджено економічний зміст прямих податків, розглянуто етапи становлення та розвитку законодавчої бази справляння податку на прибуток підприємств в Україні, його економічну сутність та нормативно-правове регулювання.

У другому розділі “Аналіз фіскальної та регулюючої ролі податку на прибуток підприємств в Україні, 2010-2019 рр” проаналізовано систему прямого оподаткування в Україні, фіскальну ефективність та регулюючу роль податку на прибуток підприємств в Україні протягом 2010-2019 років та побудовано багатофакторну статистичну модель прогнозування обсягу надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України на 2020 рік.

У третьому розділі “Напрямки вдосконалення податку на прибуток підприємств в Україні” досліджено зарубіжний досвід та можливості його імплементації в українську практику, розглянуто основні проблеми та сформовано напрямки удосконалення справляння податку на прибуток підприємств.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних основ, аналізу ролі у формування доходів Зведеного бюджету України та напрямків оптимізації податку на прибуток підприємств, дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. Прямі податки – це податки, які сплачуються безпосередньо платником до бюджету держави за рахунок його доходів; їх сума залежить від розміру об’єкта оподаткування; сплата податку зумовлює вартісне зменшення об’єкта оподаткування. До особливостей прямих податків належать: їх платить та несе на собі одна особа; стягуються за декларацією, за кадастрами; стягують з виробництва цінностей; включаються в ціну на стадії виробництва у виробників.

2. Одним з найважливіших із групи прямих податків у податковій системі України є податок на прибуток підприємств. Він є загальнодержавним податком, який використовується в структурі економіки, а також може бути використаний для підтримки політики стабілізації. Аналізуючи історичні передумови оподаткування прибутку, можна виділити сім етапів формування та розвитку законодавчої бази оподаткування податком на прибуток підприємств в Україні. Особливостями податку на прибуток є те, що: він має великий фіскальний потенціал, що передбачає наповнення; сприятливе оподаткування податком на прибуток підприємств має значний інвестиційний потенціал, оскільки він має прямий вплив на частину доходу, отриману власниками бізнесу або акціонерами; економічний потенціал податку на прибуток підприємств - це здатність включати або виключати з бази оподаткування певні доходи або витрати фірми для значного підвищення ефективності суспільного виробництва, зокрема за рахунок прискореної амортизації; ефективність змін у оподаткуванні підприємств відображається на кількості зайнятого населення, яке формує платоспроможний попит на товари та послуги, здійснює заощадження, скорочує державні витрати на забезпечення незахищених верств населення, тобто позитивно впливає на розвиток економіки держави, тобто податок на прибуток

підприємств має соціальний ефект для країни, а отже, володіє соціальним потенціалом.

3.Проведений аналіз системи прямого оподаткування за 2010-2019 роки показав, що основними бюджетоутворюючими прямими податкам є податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб, їх надходження зросли в 2019 році в порівнянні з 2010 роком на 76,96 млрд.грн та 224,43 млрд.грн відповідно. Аналіз питомої ваги прямих податків у ВВП показав, що фіскальна ефективність цих податків досягла найбільшого значення у 2019 році і становила 13,22 % ВВП, найменше значення за аналізований період було у 2010 році – 10,1 % та у 2014 році -10,36%, що є наслідком важкої економічної ситуації в країні. Що стосується показника виконання плану прямих податків, то план був перевиконний у 2011 році на 4,34 %, це відбулось, по-перше, за рахунок перевищення плану надходжень від податку на прибуток підприємств на 15%, по-друге, від єдиного податку – на 11%, по-третє, від екологічного податку – на 32%. Також план був виконаний і в 2015, 2016, 2018,2019 роках, що є наслідком зростання ролі місцевих податків та зборів та ПДФО. Найменший показник виконання плану був у 2014 році, що спричинено війною на Сході країни, у цьому році план в розрізі прямих податків був перевиконаний лише від надходжень єдиного податку(+2,7%). Також, важливим є те, що у 2019 році система прямого оподаткування мала приблизно рівні суми податкових надходження, це свідчить проте, що прямі податки поступово стають важливим джерелом формування ресурсів бюджету держави, інструментом регулювання інвестицій, доходів платників, стабільності та розвитку суспільства.

4. Значне фіскальне значення має податок на прибуток підприємств, тому було досліджено, як змінилася частка надходжень даного податку у ВВП, доходах та податкових надходженнях Зведеного бюджету України. З 2010 року частка податку на прибуток підприємств у всіх показниках зменшувалась, це можна пояснити зменшенням ставки податку на прибуток (2011 рік - 23%, 2017 рік - 18%), шляхом зміни методу розрахунку бази оподаткування (перехід з податкового на бухгалтерського обліку), зменшення розміру податкової бази через складну соціально-економічну та політичну ситуацію в країні. Ще одним негативним фактором є те, що деякі компанії приховують суму прибутку до оподаткування, таким чином, бюджет не отримує від цього значної суми коштів від зазначеного податку. З 2016 року частка податку на прибуток почала зростати у цих показниках, це можна пояснити нижчою інфляцією, зменшення кількості збиткових підприємств. Так, протягом двох останніх років кількість прибуткових підприємств в порівнянні з 2010 роком зросла більше, ніж на 16%. На фіскальну ефективність податку по різному також впливають надходження від суб'єктів господарювання різних форм власності, найбільше надходжень до бюджету сплачують приватні підприємства – 59,4 % у 2019 році, що на 6,2% більше , ніж у 2010 році та іноземні підприємства та компанії, створені за участю іноземного капіталу – 17,7 % , в порівнянні з 2010 роком зменшились на 1,6%, а з 2015 - на 9,3 %,.

Аналіз динаміки надходжень податку на прибуток до бюджетів різних рівнів показав, що частка податку на прибуток у державному бюджеті зменшується та сам податок, відповідно, досліджень є нееластичний, що вказує про низьку фіскальну

ефективність. Питома вага податку на прибуток підприємств незначна, але з 2015 року вона почала збільшуватись, внаслідок, проведення реформи децентралізації.

5. Дослідження регулюючої ролі податку на прибуток підприємств дозволило зробити висновок про наявність розбіжностей між фактичною та ефективною ставкою податку на прибуток підприємств в Україні протягом 2010-2019 років. Зокрема, майже протягом усього періоду ефективний показник дослідження нижчий за фактичний. З позиції корпоративного сектору така ситуація є прийнятною, оскільки вказує про вилучення частини оподаткованого прибутку з бази оподаткування, але зі сторони держави, така практика свідчить про недоотримання податкових надходжень від податку на прибуток підприємств. На основі цього можна сказати, що регулююча роль податку на прибуток з точки зору держави дуже низька та потребує трансформації.

6. У рамках дослідження за допомогою можливостей Excel було побудовано багатофакторну статистичну модель прогнозування обсягу надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України на 2020 рік, в основу якої були закладені: фінансовий результат підприємств до оподаткування, кількість підприємств, рівень інфляції та ставка податку. Дослідження показали, що у 2020 році надходження від податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України складуть 96,16 млрд.грн, на це вплинуть зниження фінансових результатів підприємств, зменшення кількості підприємств та збільшення індексу інфляції у 2020 році.

7. Основними проблемами, що виникають при оподаткуванні прибутку в Україні є: велике навантаження для платників податків, наприклад, через правила тонкої капіталізації; розрахунок об'єкта оподаткування, який має низку невирішених питань щодо визначення базового показника; низька фіскальна ефективність податку на прибуток; податкове адміністрування та фіскальний тиск на платників податків; зниження інвестицій та можливостей кредитування підприємств; постійна і значна девальвація національної валюти.

8. Для вирішення перерахованих проблем і боротьби з їх наслідками доцільно запропонувати наступні напрямки удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств: підсилити роль регулюючої функції податку на прибуток підприємств.; в майбутньому запровадити податок на виведений капітал; створити стимули розвитку малого бізнесу та встановити знижені ставки податку на прибуток підприємств для; запровадити більшість адміністративних послуг в електронній формі; посилити контрольні заходи за сплатою податку на прибуток.

Проаналізувавши іноземну практику оподаткування прибутку підприємств, для України доцільним було б: частково звільнити від податку на прибуток підприємств, які орієнтуються на інновації, оскільки це в майбутньому передбачає більший об'єм інвестицій в країну, а отже і більше наповнення бюджету, додаткові робочі місця, розвиток інфраструктури депресивних територій, збільшенню високоякісних вітчизняних товарів і послуг, створенню сучасної виробничої транспортної та ринкової інфраструктури тощо; запровадити інвестиційний податковий кредит, що дозволить компаніям інвестувати в нове виробництво, що, в свою чергу, сприятиме створенню нових робочих місць та економічному зростанню;

розширити застосування методу прискореної амортизації шляхом встановлення оптимальної норми амортизації та створення спеціальних фондів амортизаційних відрахувань, як у США, Японії, Австрії, Німеччині, які швидко накопичуватимуть капітал для модернізації застарілого обладнання та переходу на обладнання, яке є мінімально шкідливим для навколишнього середовища та залучити інвестиції, оновлення та розвиток виробництва; встановити нижчі ставки податків для сектору малого бізнесу, оскільки це відіграє значну роль у створенні інновацій, розширенні виробництва та збільшенні зайнятості.

АНОТАЦІЯ

Ільїна А.О. «Податок на прибуток підприємств у системі прямого оподаткування»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси».

Одеський національний економічний університет - м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єкт дослідження – процес оподаткування прибутку підприємств.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти оподаткування прибутку підприємств, його економічну сутність, місце у структурі прямих податків.

Проаналізовано фіскальну та регулюючу роль податку на прибуток підприємств в Україні.

Запропоновано заходи удосконалення податку на прибуток підприємств, які сприятимуть зміцненню та вдосконаленню існуючої системи оподаткування та зменшать податкове навантаження на суб'єктів господарювання.

Ключові слова: прями податки, податок на прибуток підприємства, фіскальна ефективність, регулюючий потенціал, прибуток.

ANNOTATION

Ilyina AO "Corporate income tax in the system of direct taxation"

Qualification work for a master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" in the master's program "Public and Municipal Finance",

Odessa National Economic University - Odessa, 2020

Thesis consists of three chapters. Object of study- the process of corporate income taxation.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of corporate income taxation, its economic essence, place in the structure of direct taxes.

The fiscal and regulatory role of corporate income tax in Ukraine is analyzed.

Measures are proposed to improve the corporate income tax, which will help strengthen and improve the existing tax system and reduce the tax burden on business.

Key words: direct taxes, corporate income tax, fiscal efficiency, regulatory potential, profit.